

ТРИТИКАЛЕ ОЗИМЕ ДЛЯ ПОСУШЛИВИХ УМОВ СТЕПУ УКРАЇНИ

На Миколаївській ДСДС ІЗЗ НААН протягом 2020-2022 рр. проводилося вивчення елементів технології вирощування тритикале озимого на зелену масу та зернофураж у незрошуваних умовах. Ґрунт дослідного поля – чорнозем південний. Агротехніка вирощування тритикале загальноприйнята, попередники – чорний пар, стерня, соняшник. Матеріалом для досліджень слугували сорти тритикале озимого Донець, Тимофій, Пластун волинський, Божич. Мінеральні добрива вносили під передпосівну культивуацію, з розрахунку $N_{45}P_{45}K_{45}$, навесні проводили підживлення азотними добривами в дозі 30 та 45 кг/га д.р. Площа облікової ділянки – 25 м². Повторність триразова.

За роки досліджень спостерігалася нерівномірність випадання опадів та значні коливання температури порівняно із середніми багаторічними показниками. За вегетаційний період 2020-2021 рр. погодні умови були досить сприятливими для росту й розвитку культури – випало 475 мм опадів (що на 21 % вище за норму), причому вони випадали у критичні фази весняного кушіння, виходу в трубку колосіння, наливу зерна, що позитивно вплинуло на величину врожаю. Погодні умови 2021-2022 рр. були несприятливими – за вегетацію тритикале озимого випало 255 мм опадів (що на 35 % нижче за норму), спостерігався дефіцит опадів та інші посушливі явища. Значна посуха у другій декаді травня та першій декаді червня, яка припала на період кушіння-колосіння, негативно вплинула на формування вирівняності та густоти стеблостою, довжини та багатоквітковості колосу, що в результаті призвело до зниження врожаю зерна. При вирощуванні тритикале озимого у 2022 році урожайність зерна склала 1,08-4,26 т/га, тобто була на 48-50 % менше за минулорічну.

В середньому за 2021-2022 рр. по попередниках та сортах найвищий врожай зерна був отриманий при внесенні під передпосівну культивуацію $N_{45}P_{45}K_{45}$ разом із підживленням N_{45} – 4,53 т/га, що на 2,67 т/га більше за врожай на контрольному варіанті.

Внесення добрив у дозі $N_{45}P_{45}K_{45}$ суттєво збільшувало врожайність всіх сортів тритикале озимого – приріст врожаю становив 1,23-2,08 т/га порівняно із контролем. При використанні $N_{30}P_{30}K_{30}$ під передпосівну культивуацію + у весняне підживлення N_{30} врожайність сортів тритикале озимого збільшилася у середньому на 1,63-2,68 т/га відносно неудобреного варіанту, а на фоні $N_{45}P_{45}K_{45}$ + підживлення N_{45} приріст врожайності зерна становив у середньому 1,94-3,29 т/га. Таким чином, мінеральні добрива збільшували врожайність зерна на 1,23-3,29 т/га (у середньому по попередниках) залежно від сорту (середнє за 2021-2022 рр.).

Аналізуючи результати впливу попередників на урожай зерна тритикале озимого, ми дійшли до висновку, що найкращим з них є чорний пар, де рівень врожаю зерна тритикале сягав 2,03-6,29 т/га залежно від сорту та рівня мінерального живлення. По непарових попередниках врожайність зерна зменшувалася на 0,29-1,80 т/га порівняно із чорним паром.

Рівень врожайності зерна тритикале озимого в значній мірі визначається спадковими господарсько-біологічними властивостями сортів. При порівнянні сортів виявлено, що по чорному пару та найкращому варіанті живлення врожайність в умовах 2022 року складала: по сорту Тимофій – 3,88, по сорту Донець – 3,17, по сорту Пластун волинський – 3,23 т/га, Божич – 4,26 т/га. Отже, сорти Тимофій та Божич виявилися найбільш пластичними та адаптованими до умов нашої зони, здатним формувати високі врожаї навіть у посушливих умовах Степу України.